

УДК 37.01

О. О. АДАМЕНКО

м. Миколаїв

СПЕЦКУРС «ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНА ПЕДАГОГІКА В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО»: КОНЦЕПЦІЯ, ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ

У статті обґрунтовано зміст і завдання спецкурсу «Особистісно орієнтована педагогіка В. О. Сухомлинського» та визначено його місце і роль у професійній підготовці майбутніх вчителів.

Ключові слова: особистісно орієнтована педагогіка, спецкурс, підготовка майбутніх вчителів, педагогічна спадщина.

Актуальність теми. У сучасному педагогічному процесі особистість вчителя посідає одне з головних місць, і її формування відбувається під впливом багатьох чинників: конкретних історичних умов, соціального оточення, що безпосередньо позначаються на становленні її духовних та професійних цінностей, життєвої позиції. Ці складові визначають необхідність реформування освітньої галузі, а звідси, і нові вимоги до вчителя, його професійної підготовки.

На перший план виходить завдання утвердження таких суспільних і особистісних цінностей, як «людина», «духовність», «моральна відповідальність», «професіоналізм». Відтак, пріоритетним завданням нашого суспільства є забезпечення оптимально-ефективних умов для всебічного гармонійного розвитку кожної особистості з урахуванням її потенціальних можливостей, створення здорового соціального середовища, яке позитивно впливало б на соціальний і біологічний розвиток людини. Вирішальна роль у формуванні всебічного гармонійного розвитку й вихованні майбутнього громадянина належить працівникам освітньої сфери. Отже, значно підвищуються вимоги до вчителів-вихователів. Якщо протягом попередніх століть учительство віддавало перевагу дидактичній сфері, то нині все більшої уваги потребує виховне завдання й, передусім, підготовка майбутніх учителів до формування морально-духовних цінностей особистості.

Такі історично зумовлені особливості висувають завдання, спрямовані на розв'язання низки проблем, пов'язаних із переглядом місця та ролі педагогічної професії у системі соціально-економічного розвитку нашого суспільства, нових підходів до підготовки вчите-

лів-вихователів, становлення їхнього професіоналізму.

Виникає потреба переосмислення творчих надбань педагогів-учених щодо формування педагогічної культури та професіоналізму вчителів-практиків. У цьому аспекті особливої уваги набуває педагогічна спадщина В. Сухомлинського.

У процесі вирішення завдань всебічного гармонійного розвитку громадян з урахуванням специфіки соціально-економічного розвитку українського суспільства спостерігаються певні суперечності між:

- необхідністю забезпечення оптимальних умов для здійснення особистісно орієнтованого підходу до виховання та навчання підростаючого покоління й недостатньою професійною готовністю педагогів до виконання цього завдання;
- наявністю значного науково-практичного доробку педагогів-учених, серед яких значне місце належить педагогічній системі В. Сухомлинського та системним підходом учителів до осмислення сутності такого роду надбань.

Подолання зазначених суперечностей спонукає до переосмислення, переоцінки надбань педагогів-науковців і вчителів-практиків, передусім творчого доробку В. Сухомлинського, з точки зору їхнього творчого використання у системі підготовки вчительських кадрів із метою створення наукового підґрунтя для становлення професіоналізму педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному освітньому просторі особливого значення надається спадщині В.О. Сухомлинського. Аналіз наукових джерел свідчить про численні дослідження її такими вітчизняними та зарубіжними науковцями як

М. Антоненко [1], І. Бех, О. Білюк, М. Богуславський, В. Деркач, Б. Кваша, Г. Калмиков, В. Кузь, В. Майборода, А. Розенберг, В. Риндак, О. Я. Савченко [2], О. В. Сухомлинська [4], Лі Цзихуа, І. Цюпа, В. Юркевич та ін. Його всеосяжні та багатоаспектні науково-педагогічні надбання торкаються найважливіших проблем і допомагають їх вирішенню на рівні вимог сучасної педагогіки. Важливого значення вони набувають у професійній підготовці особистості майбутнього вчителя.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є обґрунтування концепції, змісту і завдань спецкурсу «Особистісно орієнтована педагогіка В. О. Сухомлинського» та визначення його ролі і місця у професійній підготовці майбутніх учителів.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: на основі аналізу наукової літератури здійснити аналіз педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського; розкрити зміст і завдання спецкурсу «Особистісно орієнтована педагогіка В. О. Сухомлинського»; визначити роль і місце цього спецкурсу у професійній підготовці майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу. Сучасні викладачі університету, особливо педагогічних кафедр, користуються в навчанні та вихованні студентів кращими взірцями передової педагогічної думки, провідне місце в якій, без сумніву, займає науково-педагогічна спадщина вітчизняного педагога В. О. Сухомлинського.

Обговорення проблем глибоко гуманістичної та особистісно орієнтованої системи поглядів і досвіду роботи В. О. Сухомлинського особливо важливе сьогодні. Знайомство з його спадщиною дозволяє глибше проникнути у сутність цінностей і цілей сучасної освіти, тенденції розвитку того соціального та природного середовища, в якому народжується особистість дитини.

Науково-педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського є багатовимірним і складним явищем, а, отже, можливі досить різні підходи до її осмислення та інтерпретації. Проте практика професійної підготовки педагога у вищій школі довела велику життєздатність спадщини В. О. Сухомлинського для її творчого використання. Цей напрям роботи має ста-

ти одним із найважливіших у системі підготовки і самоосвіти педагога незалежно від його профілю, тому що в основу покладено філософію великої цінності й унікальності людини. Педагогічна система В. О. Сухомлинського – це система поглядів та переконань, які розширюють і поглиблюють педагогічну теорію та практику навчання й виховання. Основне місце в ній належить учителеві. Саме від його особистих інтересів залежить який вплив здійснюється на дитину, прагнення, ідеали якої виступають джерелом виховання.

У зв'язку з вищесказаним, здійснюючи професійну підготовку майбутніх учителів у Миколаївському національному університеті імені В. О. Сухомлинського, під час вивчення педагогічних дисциплін викладачі систематично звертаються до спадщини В. О. Сухомлинського. Зокрема традиційним стало аналіз творів, підготовка рефератів, курсових, дипломних і творчих робіт.

Крок за кроком студенти переконуються у цінності праці Василя Олександровича для засвоєння сучасного сенсу проблеми мети та сутності процесів виховання та навчання школярів, змісту і методів педагогічної діяльності вчителя, трудового, морального, естетичного, фізичного та розумового виховання у сучасних умовах.

На цій підставі викладачами кафедри педагогіки середньої та вищої освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського систематично використовуються ідеї Василя Олександровича в професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів у ході вивчення курсів «Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності», «Методика виховної роботи», «Історія педагогіки». Але найбільш ефективним і системним упровадженням педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в підготовку майбутніх учителів стало створення програми спецкурсу «Особистісно орієнтована педагогіка В. О. Сухомлинського».

Метою спецкурсу є науково-теоретичне обґрунтування особистісно орієнтованої педагогіки В. Сухомлинського й забезпечення на її основі розвитку та формування професійно значущих якостей, здібностей, умінь і навичок у майбутніх учителів.

Сформульована мета зумовила потребу вирішити такі **завдання**:

- усвідомити сутність особистісно орієнтованої педагогіки В. О. Сухомлинського;
- розробити технологічні аспекти та методичні прийоми використання спадщини В. О. Сухомлинського щодо реалізації розумового, морального, естетичного, трудового та фізичного виховання;
- озброїтися конкретними знаннями, вміннями та навичками, необхідними педагогу для самостійного конструювання й організації навчально-виховного процесу;
- сприяти подальшому формуванню складових педагогічної майстерності та розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів.

У результаті вивчення цього спецкурсу студент повинен **знати**:

- роль і значення спадщини В. О. Сухомлинського у підготовці майбутніх учителів;

- напрями використання спадщини видатного педагога щодо формування розумових, моральних, трудових фізичних та естетичних якостей дітей молодшого шкільного віку;
- форми впровадження спадщини В. О. Сухомлинського у підготовку майбутніх учителів.

вміти:

- самостійно конструювати та організувати особистісно орієнтований навчально-виховний процес з опорою на спадщину В. О. Сухомлинського;
- застосовувати свої знання на практиці в роботі з учнями;
- визначати основні шляхи формування елементів педагогічної майстерності майбутнього вчителя.

Програма спецкурсу розрахована на 2 кредити, що передбачають 20 аудиторних годин і 40 годин самостійної роботи, та виконання індивідуальних завдань. Структуру спецкурсу викладено у таблиці 1.

Таблиця 1

Структура спецкурсу

№ з/п	Назва теми	Кількість годин			
		Лекц.	Сем.	Інд.	Сам
Змістовний модуль 1.					
Особистісно орієнтована педагогіка В. О. Сухомлинського					
1	Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського у контексті сучасного освітнього процесу України	2			2
2	Життєвий і творчий шлях В. О. Сухомлинського	2	2		2
3	Дитина як центр педагогіки В. О. Сухомлинського		2		2
4	«Школа радості» В. О. Сухомлинського		2	2	2
5	Всебічний та гармонійний розвиток особистості школяра в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського	2	2	2	4
	Разом за змістовним модулем 1	6	8	4	12
Змістовний модуль 2.					
Підготовка майбутніх вчителів до використання спадщини В. О. Сухомлинського у навчально-виховному процесі					
1	Культура педагогічної діяльності вчителя в контексті ідей В. О. Сухомлинського	2			4
2	Організація науково-дослідницької роботи з вивчення педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського				4
3	Виховна робота в контексті педагогічної системи В. О. Сухомлинського				4
4	Формування педагогічної майстерності вчителя у контексті гуманістичної педагогіки В. О. Сухомлинського	2	2	2	4
5	Самовиховання майбутнього вчителя засобами використання педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського			2	4
	Разом за змістовним модулем 2	4	2	4	20
	Усього годин	10	10	8	32

Але ефективність спецкурсу неможлива без поєднання його з позааудиторною роботою зі студентами.

До основних форм позааудиторної роботи належать:

- лекції для студентів першого курсу «Миколаївський національний університет і В. О. Сухомлинський»;
- випуск газет до дня народження В. О. Сухомлинського;
- читацькі конференції з вивчення педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського;
- разом з інформаційно-бібліографічним відділом бібліотеки організація оглядів-презентацій нової літератури, в якій висвітлюються останні дослідження педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського;
- внесення до завдань педагогічної практики студентів проведення бесід з учнями: «Гуманна педагогіка В. О. Сухомлинського», «Як виховати справжню людину», «Серце віддане дітям» та інші;
- конкурс творчих робіт студентів «В. О. Сухомлинський і сучасність»;
- відвідування Педагогічного меморіального музею В. Сухомлинського у Павлиші;
- підтримання тісних зв'язків з навчальними закладами міста Миколаєва, які працюють над впровадженням педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в навчальний процес.

О. О. АДАМЕНКО

Mykolaiv

THE SPECIALTY COURSE «PERSONALITY-ORIENTED PEDAGOGICS OF V. O. SUKHOMLYNSKYI»: CONCEPT, CONTENT AND OBJECTIVES

The content and objectives of the specialty course "personality-oriented pedagogics of V. O. Sukhomlynskyi" are grounded in the article and its place and role in the professional training of future teachers are determined.

Keywords: personality-oriented pedagogics, specialty course, training of future teachers, pedagogical heritage.

О. А. АДАМЕНКО

Николаев

СПЕЦКУРС «ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ ПЕДАГОГИКА В. А. СУХОМЛИНСКОГО»: КОНЦЕПЦИЯ, СОДЕРЖАНИЕ И ЗАДАЧИ

В статье раскрыто содержание и задачи спецкурса «Личностно-ориентированная педагогика В. А. Сухомлинского» и определено его место и роль в профессиональной подготовке будущих учителей.

Ключевые слова: личностно-ориентированная педагогика, спецкурс, подготовка будущих учителей, педагогическое наследие.

Висновки і перспективи досліджень.

Запропонована концепція програми спецкурсу та позааудиторних заходів для студентів у навчальній, виховній і науково-дослідній роботі відображає багаторічний досвід діяльності кафедри педагогіки середньої та вищої освіти Миколаївського національного університету щодо використання науково-педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в підготовці майбутніх учителів. Цей спецкурс буде корисним для керівників педагогічних кафедр, викладачів та студентів вищих навчальних закладів освіти, науковців, які досліджують науково-педагогічну спадщину В. О. Сухомлинського та використовують у розвитку вітчизняної вищої школи.

Список використаних джерел

1. Антоненко М. Я. Проблеми педагогічної творчості вчителя у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського / М. Я. Антоненко // Рідна школа. — 2006. — № 9. — С. 7—10
2. Савченко О. Я. Грані дидактичної системи В. О. Сухомлинського / О. Я. Савченко // Поч. школа. — 1993. — № 10. — С. 16—21.
3. В. О. Сухомлинський — майбутньому педагогу: Наук.-метод. посібник / В. Д. Будако, О. М. Пехота, Я. І. Журецький та ін.// — Миколаїв: Вид-во «ЛІОН», 2004. — 260 с.
4. Сухомлинська О. В. Сухомлинський Василь Олександрович / О. В. Сухомлинська// Енциклопедія освіти / АПН України; гол. ред. В. Г. Кремень. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — С. 893

Стаття надійшла до редколегії 29.08.2014